

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 284. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992358271904/facsimile.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

den sande Kærlighed og føler dig paa det Punkt, ud fra hvilket du kan fuldkommengøre dit Sindelag og forme dit Liv skønt og værdigt, saa vil af sig selv enhver Tilbageholdenhed og enhver Sky for Foreningens sidste og skønneste Segl synes dig Affektation og Snerperi. Det farlige er blot, at ethvert Forsøg efter sin Natur tilstræber dette Punkt. Mættelsespunktet er kun at finde ved Overmættelse. Men har du sunde Sanser og en sund Følelse, vil du sikkert, saa ofte Forsøget paa at elske nærmer sig dette Punkt, føle en hellig Sky, der er noget meget Højere end et fremmed Magtbud, eller hvad man almindeligt kalder Blø og Tugt.»

Sunde og forstandige Overvejelser ganske vist, men hverken udtømmende eller overvindende de egenlige Vanskeligheder. Schleiermacher advarer mod Misgreb, men kan ikke afhjælpe Misgrebet uden at træde Ægteskabets Hellighed, som han ikke vil anfægte, for nær. Thi hvad skal ske, naar Misgrebet allerede har fundet Sted? Og hvad skal ske, naar Misgrebet kun fandt Sted paa den ene Side, naar den Enes Kærlighed er udsukt, medens den Andens endnu varer ved? Og overhovedet ikke et Ord og ikke en Tanke tilovers for den Kendsgerning, at Ægteskabet som Samfundsindretning ikke er til for de Elskendes Skyld, men oprindeligt havde det Øjemed, at sikre Børnene Faderens Formue, dernæst har bestaaet, fordi det forekom Samfundet det eneste Middel til at sikre de opvoksende Slægtled! Schleiermacher søger virkelighedsfjernt efter en ny sædelig Grundvold; men de sande, de praktiske Vanskeligheder overser han helt. Og hvor betegnende er hele dette Grubleri overfor Følelsen ikke for den Nation, Forfatteren tilhører. En Italiener sagde engang til mig: Hvad der mest forbauser os i de germanske Nationers Følelsesliv, det er dog Maaden, hvorpaa de opfatter og dyrker Kærligheden. Hos dem er Kærligheden en Religion, Noget, hvorpaa et godt Menneske bør tro. Og denne Religion har sin Teologi, sin Metafysik, hvad véd jeg! Vi elsker simpeltthen». Denne Ytring faldt mig ind ved Læsningen af Schleiermacher. Hvormegen Skarpsindighed er her ikke udfoldet, for at bevise, at Menneskene, naar de elsker, ikke bør lade sig forstyrre af falske Lærdomme, og hvilken klippefast Tro paa den Kærlighed, der skal «fuldkommengøre og fuldende Sindelaget», ligger ikke til Grund! Det er lærerigt til Sammenligning at hiddrage be

slægtede Udtalelser af andre Nationers store Forfattere; Nationalpræget springer da stærkere frem.

George Sand, hvis første Romaner er Udtryk for den samme Bevægelse i Frankrig, som *Lucinde* indleder i Tyskland, siger i *Jacques* og *Lucretia Floriani* gennem Hovedpersonerne som gennem en Maske følgende:

«Paul og Virginie kunde stadigt og uforstyrret elske hinanden. Thi de var to Børn, som var opdragte af samme Moder. Vi kommer fra altfor forskellige Egne . . . For at to Væsener altid skulde forstaa hinanden og forblive forenede ved en uforanderlig Kærlighed, maatte en ensartet Opdragelse have dannet dem som Børn, og de samme Troslærdomme, de samme sjælelige Vaner, ja det samme ydre Væsen findes hos dem begge. Men vi forplante Affødsninger af et stormfuldt og fordærvet Samfund, der staar som en Stedmoder overfor sine splittede Børn og til sine Vildhedstider er mere grusomt end de virkelig Vilde, med hvilken Ret undrer vi os efter saa store offentlige Spaltninger over Hjerternes uafbrudte Skilsmisse og Umuligheden af inderlig Samdrægtighed?»

George Sand er tydeligt nok langt mindre sikker end Schleiermacher paa Sandsynligheden eller Muligheden af, at den Enkelte træffer den saakaldte «Rette», til hvem Kærligheden fuldkomment gør. Jacques siger: «Ægteskabet er nu og for alle Tider efter min Mening en af de afskyeligste Indretninger. Jeg tvivler ikke paa, at det vil blive afskaffet, hvis Menneskeslægten gør noget Fremskridt henimod Retfærdighed og Fornuft; et mere menneskeligt og ikke mindre helligt Bånd vil da erstatte dette og vil fornaa at sikre Børnenes Vel uden for bestandig at lænkebinde Forældrenes Frihed. Men Mændene er altfor raa og Kvinderne altfor fejge til at forlange en mere ædel Lov end den Jernlov, som behersker dem. For Væsener uden Samvittighed og uden Sjælsstyrke passer tunge Lænker. De Forbedringer, som nogle ædle Aander drømmer om, er det umuligt at virkeliggøre i dette Aarhundrede; disse Aander glemmer, at de er hundrede Aar forud for deres Samtidige, og at førend man forandrer Loven, maa man forandre Mennesket.» — Paa Bryllupsdagen siger Jacques til sin Brud: «Samfundet vil nu diktere Dig en Edsformular. Du maa sværge at være mig tro og at være mig lydig, det vil sige aldrig at ville elske nogen Anden end mig, og at ville lyde